

PSEUDO-APORIE

(Filopónovo falzo?)

*„Řekneme-li, že mnohost je, pak nutně musí být víc jednotek,
neboť mnohost není jedna jednotka.
Není-li mnohost jednotek jedna jednotka,
pak jedna jednotka není mnohost jednotek.
Není-li jednotka mnohost jednotek,
pak jednotek není víc než jedna,
pak není mnohost jednotek.
Je-li nutně buď jedna jednotka nebo mnohost jednotek,
avšak mnohost jednotek není,
pak nezbyvá, než že je jen jedna jednotka.“*
(Zl. u Filopóna)

~

Na této pseudo-aporii se můžeme poučit, co aporie není.

Rozdělme si ji tedy na jednotlivé věty:

1. věta: a/ *Řekneme-li, že mnohost je, pak nutně musí být víc jednotek,*
b/ *neboť mnohost není jedna jednotka.*
2. věta: a/ *Není-li mnohost jednotek jedna jednotka,*
b/ *pak jedna jednotka není mnohost jednotek.*
3. věta: a/ *Není-li jednotka mnohost jednotek,*
b/ *pak jednotek není víc než jedna,*
c/ *pak není mnohost jednotek.*
4. věta: a/ *Je-li nutně buď jedna jednotka nebo mnohost jednotek,*
b/ *avšak mnohost jednotek není,*
c/ *pak nezbyvá, než že je jen jedna jednotka.*

~

Úvod první věty (1a) není zcela pravdivý, neboť k tomu abychom získali mnohost, úplně stačí jedna jednotka (1), kterou lze přece rozložit na mnohost zlomků ($1 = \frac{1}{2} + \frac{1}{2}$). Pokud je tu míněna mnohost jednotek, pak je to třeba výslovně uvést:

1. věta: a/ *Řekneme-li, že mnohost (jednotek) je, pak nutně musí být víc jednotek,*
b/ *neboť mnohost (jednotek) není jedna jednotka.*

Nyní je zjevné, že úvod druhé věty (2a) vlastně opakuje doplněný závěr první věty (1b) a závěr druhé věty (2b) parafrázuje totéž v opačném pořadí pojmů.

Takže: $2ab = 1b!$

2a/ *Není-li mnohost jednotek jedna jednotka = 1b/ mnohost (jednotek) není jedna jednotka*

2b/ *jedna jednotka není mnohost jednotek = 1b/ mnohost (jednotek) není jedna jednotka*

Úvod třetí věty (3a) opakuje závěr druhé věty (2a), přičemž vypouští slovo „jedna“.
Pokračování třetí věty (3b) a závěr třetí věty (3a) parafrázuji úvod třetí věty (3a).

Takže: $3abc = 2ab = 1b!$

Přesné znění třetí věty (3abc) by tedy mělo vypadat následovně:

3. věta: a/ *Není-li (jedna) jednotka mnohost jednotek,*
b/ *pak (mnohost) jednotek není jedna (jednotka),*
c/ *pak (jedna jednotka) není mnohost jednotek.*

Úvod a pokračování čtvrté věty (4ab) parafrázuje závěr první věty (1b). Závěr čtvrté věty (4c) parafrázuje pokračování třetí věty (3b) s dramatickým přídavkem: „*nezbývá, než že*“.

Takže: $4abc = 3abc = 2ab = 1b!$

Přesné znění čtvrté věty (4abc) by tedy mělo znít:

4. věta: a/ *Je-li buď jedna jednotka nebo mnohost jednotek,*
b/ *avšak mnohost jednotek není,*
c/ *pak je jen jedna jednotka.*

Přesné znění celé pseudo-aporie by tedy mělo vypadat následovně:

*„Řekneme-li, že mnohost jednotek je, pak nutně musí být víc jednotek,
neboť mnohost jednotek není jedna jednotka.*

Není-li mnohost jednotek jedna jednotka, pak jedna jednotka není mnohost jednotek.

*Není-li jedna jednotka mnohost jednotek, pak mnohost jednotek není jedna jednotka,
pak jedna jednotka není mnohost jednotek.*

*Je-li buď jedna jednotka nebo mnohost jednotek, avšak mnohost jednotek není,
pak je jen jedna jednotka.“*

ŘEŠENÍ PSEUDO-APORIE

Pro lepší přehled o tom, co je tu vlastně řečeno, dosadíme namísto pojmu „jedna jednotka“ pojem „TO“ a namísto pojmu „mnohost jednotek“ pojem „ONO“:

*„Je-li ONO, pak musí být ONO,
neboť ONO není TO.
Není-li ONO TO,
pak TO není ONO.
Není-li TO ONO,
pak ONO není TO,
pak TO není ONO.
Je-li buď TO nebo ONO,
avšak ONO není,
pak je jen TO.“*

~

Jako na houpačce. Namítne-li kdo, že to není ono, pak nelze nesouhlasit. Není tu žádný protimluv (paradox). Nic tu skrytě ani zjevně neprotiřečí realitě, či samo sobě. Nejde tedy o sofisma ani o Zénónovu aporii. Jsou to jen slovní hříčky, povrchní kabaretní žonglování s pojmy, jež nám se vši vážností vykládá naprosto triviální skutečnost, že mnohost jednotek není jedna jednotka a naopak...

Z věci je zřejmé, že celá pseudo-aporie je vlastně obsažena již v první větě (1ab):

*„Řekneme-li, že mnohost jednotek je, pak nutně musí být víc jednotek,
neboť mnohost jednotek není jedna jednotka.“*

~

*„Je-li ONO, pak musí být ONO,
neboť ONO není TO.“*

~

S naprostou jistotou tedy můžeme říci, že to, co nám tu Filopón předkládá, je jen nejapný pokus o napodobení aporie, který se omezuje jen na formální stránku věci. Navíc autor tohoto žvástu nemá, neboť evidentně nedosahuje velikosti ducha Zénóna z Eleje.

Nejisté je, jakou roli tu hraje Filopón. Je sám ješitným autorem této slátaniny, nebo naletěl jinému domýšlivému podvodníkovi? Samotný Filopón k této slátanině podotýká:

"Zénón... se pokoušel dokázat, že to, co je, není mnohost."

Všimněme si, že tu Filopón nemluví o „mnohosti jednotek“, ale podobně jako v úvodu první věty (1a) pseudo-aporie i tady pojem „jednotek“ vynechává. Sice to nic nedokazuje, zdá se však, že autorem podvrhu by mohl být přece jen Filopón.

Ať už je autorem kdokoliv, jisté je, že Filopón podstatu Zénónových aporií nechápal...

Od doby Filopónovy ovšem lidská vzdělanost pokročila. Nuže, porozuměli dnešní učenci Zénónovým aporiím alespoň natolik, aby prohlédli Filopónovo falzo?

Zdeněk Kratochvíl: (Pokus o demytologizaci Zénónových aporií): *„O posledních slovech (Filopónova) citátu nelze pochybovat. Může k nim však vést mnoho přirozenějších cest než ony uváděné Zénónem... Myslím si, že to všechno Zénón dělá ze strachu z neurčitosti, před kterým jej ochránil Parmenidés. Kritika Parmenida mu hrozila vzít tuto ochranu, proto sám našel způsob myšlení, který s každou neurčitostí i pluralitou provždy skoncuje, když ukáže, že "jednotek" (individualit) nemůže být více, že neurčitost a nekonečno neexistují, že skutečnost je bezrozporná a jednoznačná...“*

Mnohomluvná nechápavost!

Božena Němcová (Babička): *„Co všechno si ti lidé jenom nevymyslí.“*